Entre el Capcir i el rossellonés: el conflentí

Claudi Balaguer
Universitat de Perpinyà
ratapenada@yahoo.com

Resum

Aquest article se centra en diverses peculiaritats de la varietat dialectal que es parla a la comarca del Conflent (Catalunya del Nord), les quals no han estat gaire estudiades fins ara. Les dades aportades evidencien una certa proximitat entre aquest català dialectal i l'occità i reforcen la hipòtesi de Coromines que el català septentrional tenia una fisonomia més propera a l'occità durant l'edat mitjana.

Mots clau: Catalunya del Nord, dialecte, conflentí, rossellonés, occità, variació, fonètica, morfologia, lèxic.
Rebut: 8.IX.2012 – **Acceptat:** 20.XII.2012

Taula dels continguts

1 Introducció
2 El conflentí
3 El particularisme conflentí
4 Conclusió
Referències

Ianua. Revista Philologica Romanica
Vol. 12 (2012): 19–33
ISSN 1616-413X
http://www.romaniaminor.net/ianua/

© Romania Minor

BDD-A5301 © 2012 Romania Minor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:52 UTC)

1 Introducció

Si exceptuem el cas del Capcir, el català de la Catalunya del Nord, vist des de fora, se'ns presenta amb un cert caràcter uniforme i trets que representen més aviat la fesomia del rossellonés. Però, com totes les varietats, el català septentrional coneix diverses variacions, més o menys discretes, que conformen les seues peculiaritats.

El Conflent és un territori central i alhora perifèric de la geografia i societat nord-catalanes, situat als afores de la plana rossellonesa i aïllat de la Cerdanya per un relleu esquiu i vies de comunicació que serpentegen contínuament.

Tot i els estudis sobre el català septentrional, gairebé mai no s'ha evocat la seua variació dialectal. Llavors, per mor d'aquesta absència, se sol pensar que hi existeix una varietat bastant homogènia que correspon al rossellonés descrit per Pere Fouché (Fouché 1924) i sintetitzat més tard per Joan Veny a *Els parlars catalans* (Veny 1991). Si bé el conflentí presenta una semblança bastant palesa amb el rossellonés, el cerdà en canvi es distingeix bastant clarament de la resta de les varietats nord-catalanes. Aquest estudi es fonamenta essencialment sobre les dades tretes de l'*Atlas Linguistique des Pyrénées Orientales* d'Enric Guiter, de l'*Atlas «Sacaze» des confins catalano-languedociens* de Jordi Costa («Sacaze») complementades amb elements trets d'articles de tots dos autors, de l'enquesta sobre la frontera occitano-catalana de Fritz Krüger, de treballs inèdits d'alumnes del professor de la Universitat de Montpeller Louis Michel, i també de textos de Desitjat Cassó, escriptor de Vallmanya.

2 El conflentí

Com ho deiem adés, el conflentí presenta moltes de les característiques del rossellonés, oposant-se així al cerdà que ja s'assembla més a les parles meridionals. Aquesta oposició es revela al paràgraf següent que contempla alguns aspectes de la variació fonètica, morfològica i lèxica. S'ha elaborat a partir d'uns quants mapes de l'ALPO en el qual s'evidencia una zona ben clara de pas d'una varietat a una altra.

2.1 El conflentí i el rossellonés oposats al cerdà

Pel que fa a la fonètica, el cerdà s'oposa clarament a les dues altres varietats pel fet de no tancar les *-o-* tòniques en [u] tot i que algunes paraules s'hi endinsen més que d'altres i poden anar més enllà de la frontera, no tendeix a reduir els diftongs *-au-*/*-eu-* a [u] o *-ei-* a [i], conserva [ʃ] a final de *-eix*, no redueix el grup consonàntic *-lt-* a [t], les metàtesis hi són menys nombroses, no apareixen pròtesis a *alt* o a *obrir* i no hi ha consonant o vocal de suport després d'una *-r*. Les diferències en morfologia són més importants.

En el cas de la morfologia nominal el possessiu femení es fa amb *-eva* i no *-eua*, no s'hi usa *llur*, els plurals en *-ns* romanen inalterats. S'hi prefereix els

© Romania Minor
http://www.romaniaminor.net/ianua/

BDD-A5301 © 2012 Romania Minor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:52 UTC)

pronoms febles, s'hi usa la posposició per l'infinitiu, no es produeix desplaçament de l'accent sobre el pronom i probablement hi apareixen algunes paraules esdrúixoles. La morfologia verbal també presenta divergències notables: la segona persona del present no ha generalitzat *-es* (per exemple *veus* i no *veues*), *té* i *ve* no es pronuncien amb *-n* final, els infinitius no canvien de conjugació i els participis passats anormals en *-it* no s'hi empren.

Finalment el lèxic manifesta més continuitat amb el tipus meridional i no exhibeix moltes de les divergències usuals del rossellonés com es pot veure a la taula següent.

Taula 1.

Cerdanya	Conflent i Rosselló	Cerdanya	Conflent i Rosselló
alosa	llauseta	jove	nora
blat de moro	blat d'Índia	llampec	llucet
cabeça	cabota	llosat	teulat/terrat
camalliga	lligacama	molt	força
desmamar	destetar	ovella	feda
egua	cavalla	padella	patna
encendre	allumar	poder	belleu
esmolar	amolar	sargantana	singlantana
gos	ca	sutja	estalzí
got	veire	tirar	gitar

Es pot apreciar doncs com el rossellonés i el conflentí presenten certes peculiaritats que no té el cerdà i que podrien ser característiques més antigues, pròpies o «occitanitzants» més marcades. La varietat conflentina és doncs una mena de frontera d'un conjunt oriental i tradicionalment designat com a «septentrional».

Tot i que de manera molt discreta, el conflentí presenta certes particularitats poc conegudes però molt interessants. Veurem aquí alguns dels elements més característics d'aquesta varietat, classificats en funció de la variació fonètica, de la morfologia i finalment del lèxic.

3 El particularisme conflentí

Enric Guiter, famós filòleg nord-català, ja havia notat la proximitat lingüística més important amb l'occità del territori conflentí. Aquest lingüista, que fou qui més estudià la variació del català septentrional, apuntava la zona del Conflent com una zona de penetració considerable de l'occità (Guiter 1947–1948, 154):

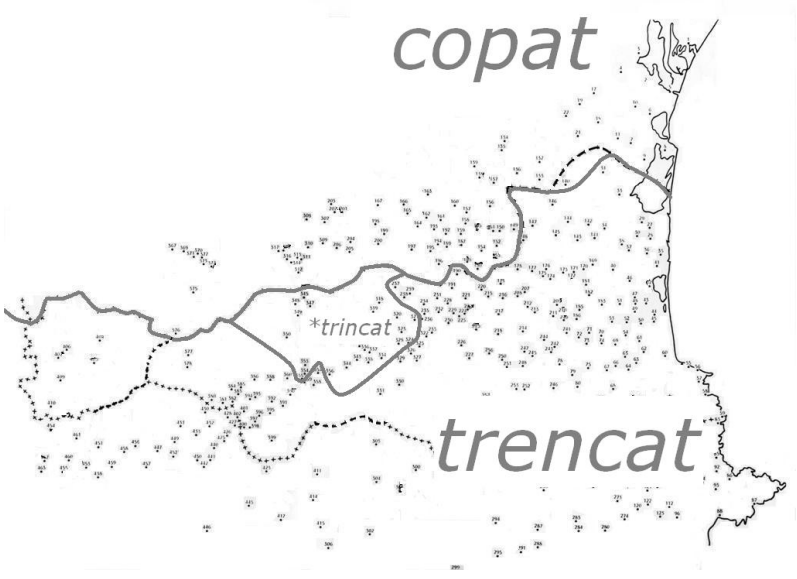
> A l'est del Capcir, el coll de Jau (1513 m.) ofereix, entre els massissos del Madres i del Dormidor, una facilitat relativa de passatge cap a les valls conflenteses de Noedes i de Molig. Aquesta facilitat ha permès l'extensió a una part del Conflent, de fenòmens occitans que senyoregen també el Capcir.

BDD-A5301 © 2012 Romania Minor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:52 UTC)

Guiter desenvolupà més encara la seua teoria de penetració de l'occità en terres catalanes fins a descriure aquests trets occitanitzants com una mena d'invasió. Amb tot a la inversa, observava alhora trets catalànics a l'àrea occitana veïna (Guiter 1955). Òbviament el fenomen d'introducció de trets o paraules respon a diverses raons que poden ser econòmiques o de prestigi. Així, si la influència del català es fa notar a les parles occitanes, difícilment aquestes poden haver aportat trets al català veí que gaudeix d'un estatus superior.

3.1 Fonètica conflentina

El vocalisme del conflentí no sembla presentar gaires diferències amb la resta de l'espai nord-català excepte el tancament de *-e-* en [i] en el cas de *trincar* per *trencar* (mapa 1), la tendència a la reducció dels diftongs àtons *-au-/-eu-* en [u], fenomen que es retroba a Eivissa (Marí 1998, 280), i *-ai-/-ei-* en [i] i el pas freqüent de [ə] pretònica a [u].

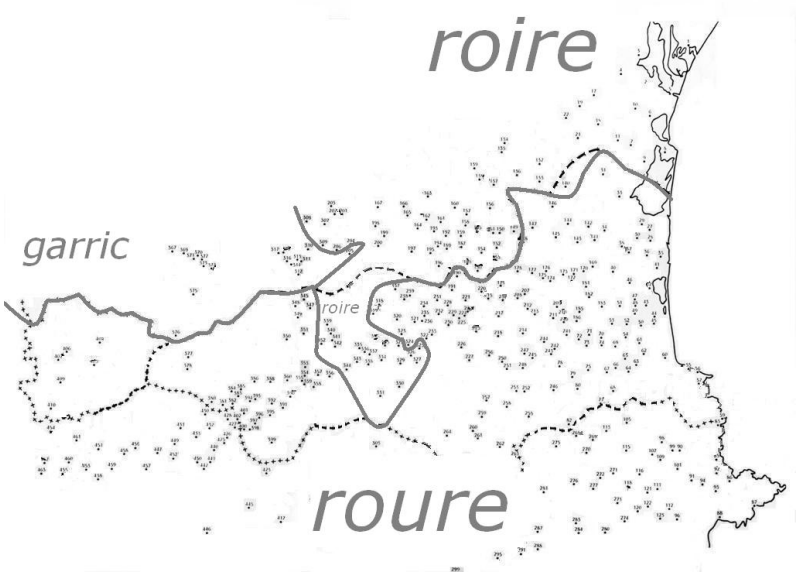

Mapa 1. *Fonètica *tricat vs. trencat. Mapa ALPO 112 (cassé)*

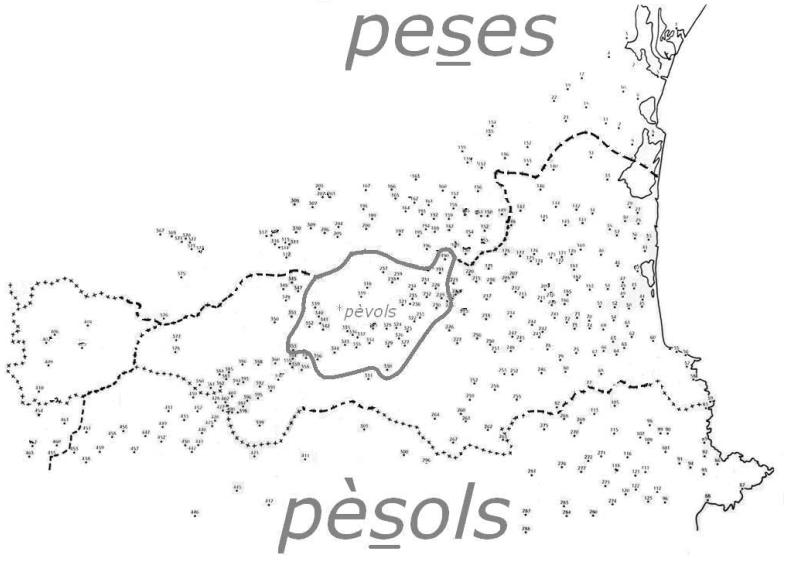
El consonantisme, en canvi, manifesta més complexitat. La zona del Conflent es diferencia clarament de la resta del català per l'evolució en [jr] (veure mapa 2) del grup llatí -BR- com es pot constatar amb *roire* per *roure* (ALPO, mapa 129) o *suire* per *suro* (ALPO, mapa 320).

© Romania Minor
http://www.romaniaminor.net/ianua/

BDD-A5301 © 2012 Romania Minor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:52 UTC)

Mapa 2. *Fonètica roire vs. roure. Mapa ALPO 129 (chêne)*

Mapa 3. *Fonètica *pèvols vs. pèsols. Mapa ALPO 433 (pois)*

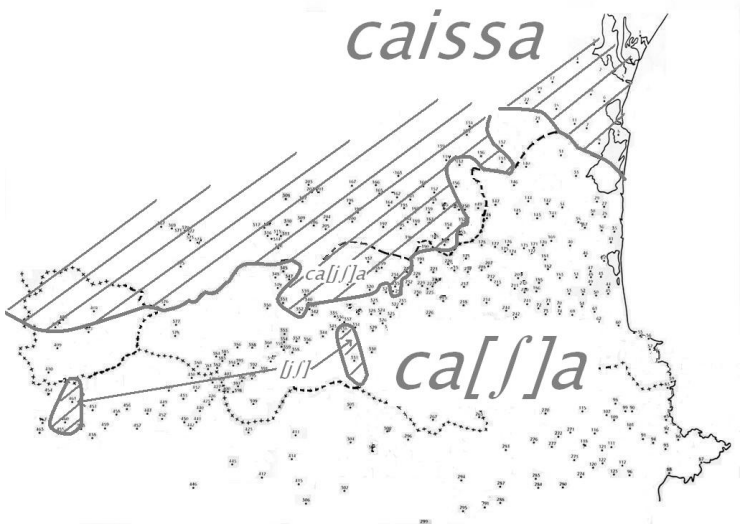
BDD-A5301 © 2012 Romania Minor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:52 UTC)

Se sap que existeix al català septentrional certa conservació irregular de la *-s-* com a les paraules següents: *bosiga*, *mosollut*, *rasimat* (Badia 1988, 377) o també *esposollar*. L'àrea conflentina sembla manifestar una tendència més acusada a la pèrdua de la *-s-* intervocàlica en alguns casos com amb *roella* (variant bastant general segons l'ALPO, mapa 154) o *raor* (ALPO, mapa 167) que s'oposa a una variant *rasor* al sud. Alhora també s'observa el cas contrari, així la forma *posollut* 'pollós' fou recollida a Aiguatèbia (Di Napoli 1971).

Aquesta pèrdua es pot veure contrabalançada per l'adjunció d'una *-v-* antihiàtica com es produeix sovint a les illes Balears (Veny 1991, 108–111), a d'altres varietats (Recasens 1991, 199) o més escassament al català central (Badia 1988, 380). L'extensió del fenomen apareix al mapa 3 amb la paraula *pèsols* (ALPO, mapa 433) pronunciada ['peβu(l)s].

El rossellonés també coneix la forma *privitja* per *pruïja* (Grandó 1944, 199) i es retroba una forma *rovella* a alguns punts del conflentí en contacte amb la *rosella* cerdana (ALPO, mapa 154).

Pel que fa a la pronunciació del dígraf *-ix-*, arran de l'observació dels diversos mapes de Guiter s'ha revelat que existeix una mena de conservació irregular del iod a la zona conflentina. Aquesta es pot contemplar al mapa següent, parcialment ja que existeix molta variabilitat en funció de les paraules. Contràriament a alguns dels fenòmens anteriors, aquesta realització es retroba sobretot al nord i al sud del Conflent i de manera irregular en funció de les paraules. Així el iod sembla ser més usual a la forma *caixa* (Krüger 1913, § 180; ALPO, mapa 117) com es pot contemplar al mapa 4. Probablement existeix un polimorfisme bastant generalitzat o aleshores algunes paraules presenten iod i d'altres no. És més limitat encara en el cas d'*eixam* (ALPO, mapa 219).

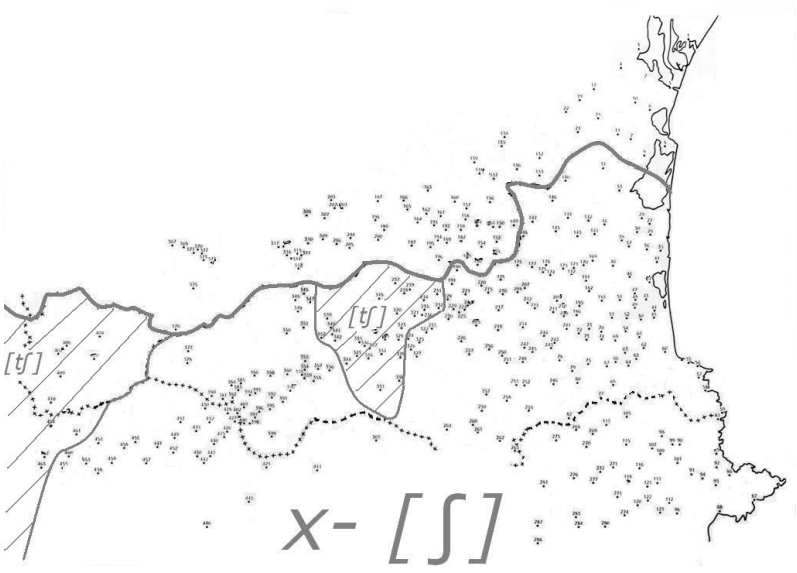
Mapa 4. *Fonètica ca[jʃ]a vs. ca[ʃ]a. Mapa ALPO 117 (cercueil)*

© Romania Minor
http://www.romaniaminor.net/ianua/

BDD-A5301 © 2012 Romania Minor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:52 UTC)

Les dades posteriors de l'ALPI indicaven que a Taurinyà la conservació de la iod era bastant regular. Uns vint anys més tard en canvi, a Aiguatèbia, el 1971 l'estudiant investigadora de Michel només va anotar [jʃ] per la paraula *greixera* (Di Napoli 1971). Es pot pensar que el fenomen d'anivellament ja estava a punt d'acabar-se a gran part del Conflent.

A més del iod que ens recorda les parles occidentals, existeixen rastres de l'africada sorda inicial [tʃ]. De manera similar al cas precedent, es manifesta una clara tendència a conservar les africades a certs punts del Conflent i en algunes paraules s'articula una africada [tʃ] inicial en lloc de [ʃ], com es pot veure en el mapa 5, realitzat a partir de *xinxa* (ALPO, mapa 459). Amb tot, sembla que amb algunes altres paraules, com *xiulet* (ALPO, mapa 451) aquest espai es troba limitat a la zona més septentrional del Conflent i en el cas de *xot* (ALPO, mapa 141) l'africada només fou recollida als Angles. Ara bé potser no s'ha notat bé la realització africada després de l'article masculí.

Mapa 5. *Fonètica x-* [tʃ]*-. Mapa ALPO 459 (punaise)*

Aquesta africada ha sobreviscut fins als anys 70 com ho testimonia l'ALDC per la variant *ximenella* (mapa 315), i *xurrumpiu* (mapa 165) recollides amb [tʃ] a Mosset (punt n.º 4). Amb tot a Aiguatèbia (Di Napoli 1971) només va aparéixer una africada en el cas de *xinxa*, la qual cosa sembla confirmar la seua reculada.

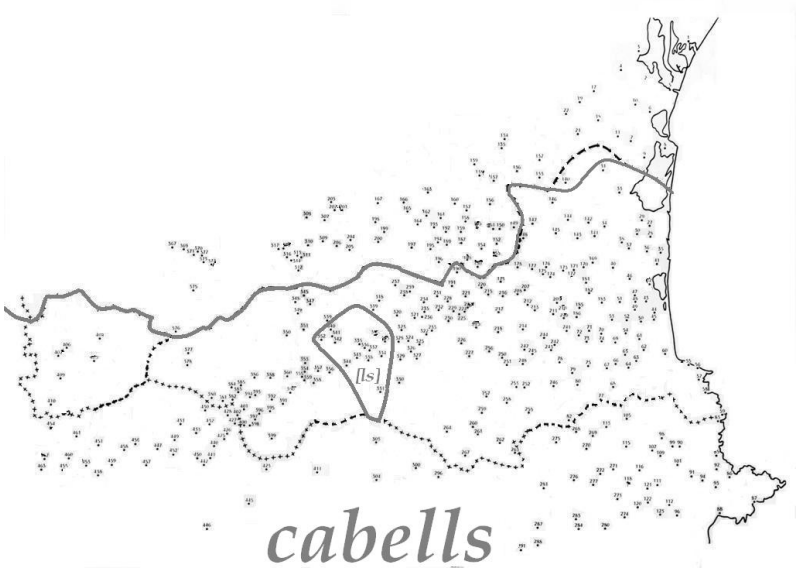
Alhora, si es poden creure els comentaris de Krüger, podria haver existit la variant sonora [dʒ] d'aquesta africada. Les dades d'aquest lingüista semblen indicar una conservació irregular de [dʒ] inicial a alguns punts de la zona conflentina (Krüger 1913, §§ 26, 35 i 56)).

BDD-A5301 © 2012 Romania Minor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:52 UTC)

La tendència a l'afèresi sembla més marcada al Conflent com es desprén d'alguns mapes de Guiter i particularment en el cas del verb *amagar* (ALPO, mapa 108).

La Catalunya del Nord sol presentar més metàtesis que el català central, tot i que no tant com el balear, amb per exemple *barguer* per *braguer* (ALPO, mapa 423), *bersola* i *bressola* (ALPO, mapa 77) o *crompar* per *comprar* (ALPO, mapa 9). El Capcir (Balaguer 2009), com l'occità veí, n'exhibeix més encara: *craba* per *cabra* i *cramba* per *cambra*. Algunes d'aquestes metàtesis apareixen de manera variable al territori conflentí com la forma *prebe* (ALPO, mapa 435), només present a un punt del sud del territori. En el cas de *fromatge* (ALPO, mapa 259), que té una extensió relativament important, costa més de saber si aquesta realització representa un estat anterior o una influència recent del francés, tot i que al Conflent aquest fenomen sembla ocupar una zona important semblant a la d'alguns mapes anteriors.

A més de la pròtesi a *alt*, que ha esdevingut *nalt* a gran part del Rosselló i del Conflent, apareix una altra pròtesi molt més discreta que es retroba a diversos indrets de les Balears, la forma *dobrir* (recollida per Alcover & Moll (1929–1932) a Fontpedrosa i a Cornellà del Conflent) que també coneix una variant *desobrir* («Sacaze», mapa 174).

Mapa 6. *Cabe*[ls] *vs. cabells. Mapa ALPO 135 (cheveux)*

El contacte de certes consonants pot crear reduccions d'aquest grup consonàntic. Així [ms] es pot reduir a [ns] en el cas de *temps* (ALPO, mapa 327) a alguns punts del sud del Conflent. Alhora existeix una tendència a la despalatalització de [ʎ] en contacte amb una altra consonant, com la *-s* del plural. Aquesta ja es

© Romania Minor
http://www.romaniaminor.net/ianua/

BDD-A5301 © 2012 Romania Minor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:52 UTC)

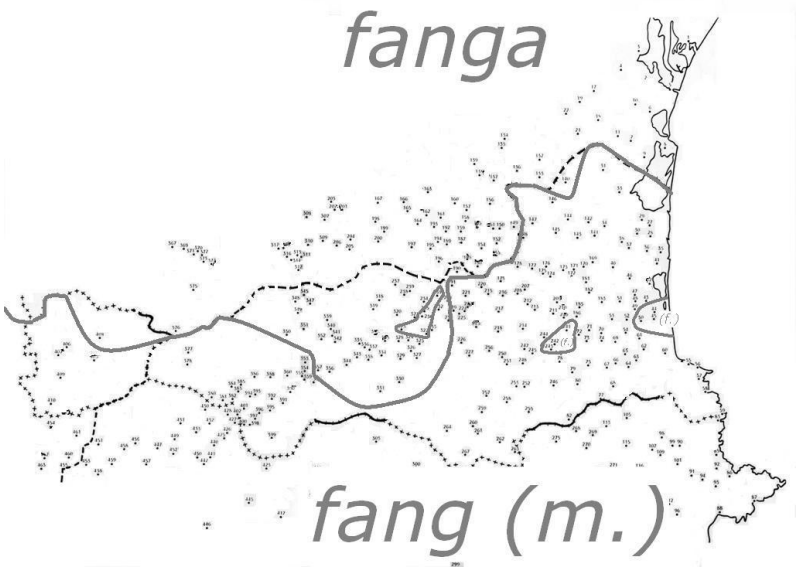
podia veure a l'atles de Jordi Costa a un punt de la Cerdanya («Sacaze», mapa 113) però és més palesa per *cabells* (ALPO, mapa 135) i *cavalls* (ALPO, mapa 133), i la seua extensió es pot veure en el mapa 6 tot i que no ocupen exactament el mateix espai per a les dues paraules. També es produeix la reducció en casos de fonètica sintàctica com ara amb *any passat* (ALPO, mapa 29), en el qual la palatal es realitza [m], però només es retroba al nord del Conflent.

3.2 Morfologia a les parles del Conflent

Pel que fa a la morfologia nominal convé dir que l'article masculí en temps de l'enquesta «Sacaze» mostrava una vacil·lació entre *lo* i *el*. Aquest darrer article ha anat guanyant terreny gradualment per a imposar-se finalment a gairebé tot el territori a mitjans del segle xx (ALPO). Així el 1971 a Aiguatèbia imperava l'article *el*, tot i que s'hi podia sentir *lo* de quan en quan, de manera residual com a les paraules següents *lo carrer*, *lo tot*; *los peücs*, *los pals semalers*, però *tot lo dia* i *tots los dies* (Di Napoli 1971).

Segons Krüger sembla que es podia trobar una forma de plural masculí *les* a alguns punts del centre del Conflent (Krüger 1913, § 258 i mapes inèdits), característica que encara posseeix el pallarés (Coll 1991, 24).

A més de *fred* o de *pols*, altres paraules manifesten una clara oposició de gènere amb el català general. Així a una gran àrea contínua del Conflent *fanga* (ALPO, mapa 97) s'oposa a *fang* (mapa 7), *dall* a *dalla* (ALPO, mapa 244) i en una àrea més reduïda *teule* a *teula* (ALPO, mapa 531).

Mapa 7. *Fanga vs. fang. Mapa ALPO 97 (boue)*

BDD-A5301 © 2012 Romania Minor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:52 UTC)

A la morfologia verbal també es poden observar algunes peculiaritats. El català septentrional ha procedit a una reconstrucció de les formes irregulars de la primera persona del present creant així les formes següents: *asseui*, *coui*, *creui*... Amb tot, després d'observar atentament les dades de la flexió verbal d'Alcover & Moll (1929–1932) les formes reconstruïdes semblen tenir més vigència a la zona conflentina, i el seu nombre decreix quan ens acostem a la frontera d'estat.

També existeix a aquesta zona una forma «incoativa» del verb *obrir* que presenta la realització *obreixi* a Rià-Sirac, Aiguatèbia, i també a Mosset o amb les variants *aubreixi* a Noedes i *dobreixi*/*daubreixi* a Fontpedrosa (Alcover & Moll 1929–1932).

Pel que fa al participi passat, es retroben al nord del territori unes formes *tengut* (ALPO, mapa 66) i *vengut* que també existeixen a altres parles catalanes.

3.3 El particularisme lèxic

És sobretot en el lèxic que més es palesen les diferències del conflentí amb les àrees veïnes com a les paraules següents que no comentarem ací: *agulla de cabota* (ALPO, mapa 218) 'agulla de cap', *araire*/*aïna* (ALPO, mapa 123) 'arada', *babot*/*bubot* (ALPO, mapa 248) 'borinot', *barjàs*/*bartàs* (ALPO, mapa 106) 'mata', *codena* (ALPO, mapa 160) 'cotna', *escorbàs* (ALPO, mapa 155) 'corb', *margue* (ALPO, mapa 341) 'mànec', *pigassa* (ALDC, mapa 303) 'destral', *posta* (ALPO, mapa 424) 'post', o *xinxola* (ALPO, mapa 317) 'sargantana'.

allongar

Tot i que *llong* sembla bastant abundant a la toponímia de la Catalunya del Nord, la paraula no sembla haver sobreviscut fins a l'actualitat excepte a l'Alguer i en un derivat *allongar* a la zona del Conflent. Aquest es podia ja notar a alguns punts de l'atles «Sacaze» (mapa 48) i és usual als escrits de Cassó.

bla blana *vs.* tebi

Segons les dades recollides per Krüger existia una accepció curiosa de l'adjectiu *bla blana* usat en lloc de *tebi tèbia* a alguns punts del Conflent i del Capcir (Krüger 1913, § 118). Aquesta és absent de tots els diccionaris, fins i tot del DCVB.

bressa (ALPO, mapa 77) *vs.* bressola

El català ha preferit, de manera bastant general, l'ús d'un diminutiu *bressola*, forma que domina a gran part de la Catalunya del Nord (ALPO, mapa 77; ALDC, mapes 77 i 265). En canvi el conflentí s'ha estimat més un tipus *bressa* com es pot veure als mapes anteriors. No ha aparegut el tipus *bres* que el DCVB indicava per al Conflent, el català occidental i a les Illes; *bressa* hi apareixia com a forma usada a Oleta, Illa, Cornellà del Conflent, Noedes i també a Oliana, Solsona i Cardona. Amb tot podrien existir noms diferents o variacions en funció de la talla del bressol com succeeix a certes parles occitanes.

© Romania Minor
http://www.romaniaminor.net/ianua/

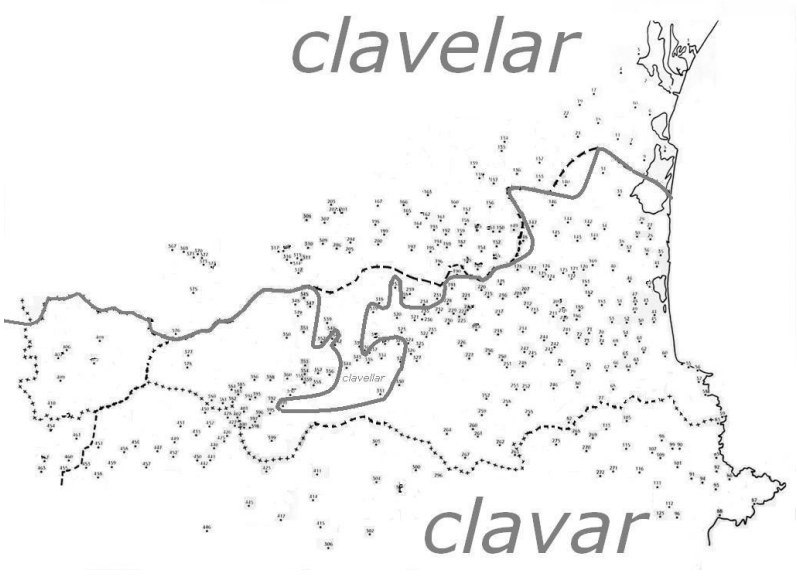
BDD-A5301 © 2012 Romania Minor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:52 UTC)

cirer (ALPO, mapa 119) *vs.* cirerer

Segons el DCVB la variant *cirer* seria una forma haplològica. Amb tot en occità existeixen formes com *cerièis* o *cerièr* que són més usuals que *cereirièr*. Com en el cas de *castany* o *oliu*, *cirer* podria representar una forma més antiga, però arran del procès de generalització del sufix *-er*(*a*) als arbres fruiters, s'hauria pogut crear un tipus *cirerer* ulterior. Això confirmaria el caràcter «conservador» de la nostra àrea.

clavell/clavellar (ALPO, mapes 149 i 150) *vs.* clau/clavar

El mapa següent (mapa 8), elaborat a partir de les dades de l'ALPO (mapa 150) ens permet de visualitzar clarament l'extensió de la variant *clavellar* al territori conflentí tot i que *clau* (mapa 149) domine de pertot (de fet fins i tot penetra en territori occità). Aquest verb ocupa una àrea més important al nord i al sud, i es redueix de manera considerable a les zones de vies de comunicació més importants d'aquest territori. Joan Veny, al seu estudi sobre el rossellonés dedicà un petit apartat sobre l'ús antic de *clavell* a la Catalunya del Nord (Veny 1980, 182). Germà Colon també tractà aquesta paraula (Colon 1993, 111) adduïnt una atestació a Mallorca el 1570. A la Catalunya del Nord, com en occità, *clavar* també té el sentit de «tancar una porta amb clau».

Mapa 8. *Clavel(l)ar vs. clavar. Mapa ALPO 150 (vous clouez)*

BDD-A5301 © 2012 Romania Minor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:52 UTC)

forment *vs.* blat; blat *vs.* sègle (ALPO, mapes 84 i 486)

A la zona central conflentina ha romàs viu un ús de *blat* diferent del que té generalment en català. L'escriptor de Vallmanya, Desitjat Cassó ens aclareix una miqueta sobre aquest costum: «Sé pas per què se'n deia blat del segle i forment del veritable blat, mes era així» (Cassó 1976, 6).

En canvi els mapes de Guiter (ALPO, mapa 84) indiquen que al Conflent s'usa *blat*, com a la resta de la Catalunya del Nord, en lloc de *forment*. Aquesta errada, probablement deguda a un polimorfisme, es fa palesa amb la resposta *blat* obtinguda pel *sègol* (ALPO, mapa 486) a gran part del conflentí.

solell *vs.* sol

Les dades de Krüger indiquen la subsistència de *solell* (de manera polimòrfica) a certs punts del centre del Conflent (Krüger 1913, § 35). Segons el DCVB l'ús de *solell* en comptes de *sol* existia a Mallorca i Eivissa, i també s'ha conservat en accepcions secundàries a diversos indrets del nord del domini català. En canvi quan Guiter féu la seua enquesta uns trenta anys més tard no va recollir cap rastre d'aquesta variant al territori conflentí.

talent *vs.* fam (o gana)

Al mapa 88 del «Sacaze» el domini nord-catalana apareixia dividit en dues parts. A la Cerdanya imperava el tipus *gana*, que només es retrobava a alguns punts del Conflent i del Vallespir, mentre que la resta del territori preferia *fam*. Només a un punt del Capcir aparegué juntament amb *fam* el tipus *talent*, tant usual en occità. La paraula es coneix actualment com a pròpia de les Balears tot i que el DCVB també la va recollir a l'Empordà, a Vic, al Pla de Bages, a la Ribagorça, al Pallars, a l'Urgell, la Conca de Barbera i al Camp de Tarragona. Probablement existia a més indrets tot i que el polimorfisme no ho evidenciava. Així a un mapa inèdit de Krüger apareix la paraula a diversos punts del Conflent sovint juntament amb *fam* i a un punt occidental amb *gana*. Holle (1908, 337) també va recollir *talent* al Conflent, a Prada i Mosset.

4 Conclusió

Aquesta anàlisi ha evidenciat alguns aspectes interessants de la peculiaritat del territori conflentí. Ha palesat una singularitat que el diferencia en part del rossellonés per uns trets més occitanitzants que ben sovint ja no arriben a formar una zona compacta. Es tracta d'una àrea poc homogènia molt fragmentada que preserva millor aquestes característiques «antigues» al nord i al sud i que es veu erosionada en el seu centre mitjançant la via de comunicació que uneix la Cerdanya amb el Rosselló.

Les coïncidències del conflentí amb l'occità són evidentment considerables. Contràriament a les teories de Guiter es pot veure clarament que aquesta zona no és zona de penetració sinó una mena de reducte que ha conservat parcialment

© Romania Minor
http://www.romaniaminor.net/ianua/

BDD-A5301 © 2012 Romania Minor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:52 UTC)

unes solucions que tenien més abast a la Catalunya del Nord i que s'ha anat anivellant a conseqüència de la influència de les parles veïnes.

A tall de conclusió, com ho albirava Coromines (1971), es pot pensar que el conflentí ha preservat algunes característiques d'un català septentrional primitiu molt més occitànic que el rossellonés actual, fent en certa mesura de zona de transició al capcinés; tot i que de vegades també té particularitats que no apareixen al Capcir. Nogensmenys, les coïncidències no es limiten a l'occità sinó que també revelen un parentiu estret amb el balear. Així a més dels tradicionals trets lèxics compartits entre el rossellonés i les varietats illenques (*blat d'Índia*, *ca*, *cerca*, *nin*, *qualque*...) s'evidencien més característiques comunes com ara les afèresis, les assimilacions, certa tendència a les metàtesis, la pròtesi a *dobrir*, la pèrdua d'algunes *-s-* intervocàliques i la inserció d'una *-v-* antihiàtica, i pel que fa al lèxic paraules com *bres/bressa*, *pigassa*, *solell* i *talent*. Es perfila així la possibilitat de l'existència d'una àrea de català «septentrional» bastant homogènia i més occitanitzant, que corresponia antigament, si fa no fa, al Regne de Mallorca amb probablement una part de l'Empordà que també compartia, i comparteix encara avui, solucions comunes amb el seu veí septentrional.

Aquesta probablement quedà fragmentada després, arran de la davallada d'aquella entitat política i la subsegüent pressió d'un model de català meridional que féu que les solucions més antigues només es preservaren a les àrees més perifèriques i d'accès més difícil. Arran de la substitució lingüística i de l'anivellament dels segles, dècades i anys passats, només ens han arribat uns quants vestigis, i al capdavall només tenim un esbós del que podia ser el conflentí del temps passat.

Referències

Alcover, Antoni Maria; Moll, Francesc de Borja (1929–1932): *La flexió verbal en els dialectes catalans*. Barcelona: AORLL.

ALDC = Veny, Joan; Pons i Griera, Lídia [ed.]. (2001–2006): *Atles lingüístic del domini català*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

ALPI = Navarro Tomás, Tomás [dir.] (2003): *Atlas Lingüístico de la Península Ibérica*. Edició en línea de David Heap. London (ON): Laboratoire de Linguistique théorique et appliquée, University of Western Ontario. URL: <http://westernlinguistics.ca/alpi/?global_lang=ca>.

ALPO = Guiter, Henri (1966): *Atlas linguistique des Pyrénées Orientales*. Paris: CNRS.

Badia i Margarit, Antoni (1988): *Sons i fonemes de la llengua catalana*. Barcelona: Universitat de Barcelona.

BDD-A5301 © 2012 Romania Minor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:52 UTC)

Balaguer, Claudi (2009): «Entre català i occità: la parla del Capcir.» In: Christian Camps [ed.]: *Les relacions catalano-occitanes al llndar del segle* xxi. Péronnas: Éditions de la Tour Gile, 17–33.

Cassó, Desitjat (1976): «Un costum alegre d'un temps passat.» *Almanac català del Rosselló* 6: 6–11.

Coll, Pep (1991): *El parlar del Pallars*. Barcelona: Empúries.

Colon, Germà (1993): *El lèxic català a la Romània*. València: Universitat de València.

Coromines, Joan (1971): «Vides de sants rosselloneses.» In: *Lleures i converses d'un filòleg*. Barcelona: Club Editor, 281–282.

DCVB = Alcover, Antoni Maria; Moll, Francesc de Borja (1985): *Diccionari català–valencià–balear*. 5.ª edició. Ciutat de Mallorca: Moll. URL: <http://dcvb.iec.cat>.

Di Napoli, Renée (1971): «Le dialecte d'Ayguatébia.» Mém. Maîtrise Lettres modernes. Montpellier: Université Paul Valéry.

Fouché, Pierre (1924): *Morphologie historique du roussillonnais*. Toulouse: Privat.

Grandó, Carles (1944): «Vocabulari rossellonès.» In: *Miscel·lània Fabra: Recull de treballs de lingüística catalana i romànica*. Buenos Aires: Coni, 180–205.

Guiter, Enric (1947–1948): «Algunes infiltracions del lèxic occità en el domini lingüístic català.» *Estudis Romànics* 1: 153–158. URL: <http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000149/00000055.pdf>.

Guiter, Enric (1955): «Els altres Capcirs.» In: Antoni M. Badia i Margarit; Antonio Griera; Federico Udina [ed.]: *Actes du VII*e *Congrès International de Linguistique Romane tenu à l'Université de Barcelone du 7 au 10 avril 1953*. Barcelona: Abadia de San Cugat del Vallès, 707–735.

Holle, Fritz (1908): «La frontera de la lengua catalana en la Francia meridional.» In: Emili Vallès [ed.]: [Actes del] *Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, Barcelona, octubre de 1906*. Barcelona: Estampa d'En Joaquim Horta, 335–339. URL: <http://archive.org/details/primercongrsin00conguoft>.

Krüger, Fritz (1913): *Sprachgeographische Untersuchungen in Languedoc und Roussillon*. Hamburg.

Marí, Isidor (1998): «Una plagueta de cançons eivissenca de 1915. Transcripció i comentari.» In: *Estudis de llengua i literatura en honor de Joan Veny*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, vol. 2, 275–308.

Recasens, Daniel (1991): *Fonètica descriptiva del català*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

«Sacaze» = Costa, Jordi (1986): *Atlas «Sacaze» des confins catalano-languedociens*. Sant Esteve: Société des Professeurs de Catalan.

© Romania Minor
http://www.romaniaminor.net/ianua/

BDD-A5301 © 2012 Romania Minor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:52 UTC)

Veny, Joan (1980): «Sobre els occitanismes del rossellonès.» In: Jordi Bruguera; Josep Massot i Muntaner [ed.]: *Actes del Cinquè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, vol. 5, 441–494.

Veny, Joan. (1991): *Els parlars catalans*. 9.ª edició. Palma de Mallorca: Moll.

Claudi Balaguer
Universitat de Perpinyà
Catalunya del Nord, França
ratapenada@yahoo.com

BDD-A5301 © 2012 Romania Minor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:52 UTC)